

IMPACTUL RĂZBOIULUI DIN UCRAINA ASUPRA SECURITĂȚII ALIMENTARE ȘI INFLUENȚA ACESTUIA ASUPRA CALITĂȚII VIETII POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA

Cristina ȘARBAN, doctorandă,
Universitatea Tehnică din Moldova
kristinasarban@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.II.2022.16.22>

Summary

The beginning of 2022 has been shaken by the beginning of the war in Ukraine, which will affect Moldova in the long term. As a neighbouring country dependent on access routes with other states, namely through the territory of this country, it is feeling the negative impact of this war enormously and is strongly facing impediments to trade. This scourge will also generate profound changes in the design of security relations in the region and even globally, which may generate a food crisis due to the disruption of food exports, but will also create major humanitarian and social crises.

The aim of the research is to analyse the impact of this war on the country's population and food security, highlighting vital needs and how to respond to new challenges and changes in the social and economic sphere.

The research was carried out based on data provided by the National Bureau of Statistics using analytical, synthetic, tabular and graphical methods.

Based on the research it was found that the impact of the crisis caused by this war is a threat to the national economy and the standard of living of citizens. However, these obstacles, force the development of the agro-industrial sector and its increased adaptation to the situation created and provides primarily for the development of infrastructure for production, post-harvesting and processing, which is in the early stages of development and has been influenced by the presence of cheaper raw materials from Ukraine.

Keywords: *agriculture, life quality, war, food security, agrifood, risks, opportunities.*

JEL: *Q1; Q17; Q18; Q34; H56.*

UDC: *338.439.02(478)*

Introducere

Motto: „Omenirea trebuie să pună capăt războiului,
altfel războiul va pune capăt omenirii.”
John F. Kennedy

Războiul fiind, ca atare, un fenomen socio-politic extrem de complex, are capacități distructive, cu implicații incontestabile atât asupra prezentului, cât și asupra viitorului omenirii. Având la bază diverse motive, precum dorința de expansiune teritorială sau de apărare în fața unor amenințări, diferențe de natură etnică, religioasă sau multe alte cauze declanșatoare de conflict, nu pune niciodată accentul pe om, ignorând în totalitate viața

acestui. Oricare ar fi motivele de la care pornesc, aceste evenimente lasă urme adânci în conștiința individului, cu ecou sumbru peste generații întregi...

Războiul din Ucraina a generat schimbări profunde și în arhitectura relațiilor de securitate din zonă și chiar de pe glob și este cert faptul că poate genera o criză alimentară din cauza perturbării exporturilor de produse agroalimentare, iar societățile din preajma conflictului nu vor mai fi aceleași, o lungă perioadă de timp.

În Republica Moldova conceptul securității alimentare este bazat pe sporirea ofertei interne și substituția importurilor. Autosuficiența, însă, nu garantează securitatea alimentară, iar integrarea în sistemul alimentar global și regional oferă o diversitate pronunțată de surse de aprovizionare și acces la produse noi care nu pot fi produse local și are un rol important în asigurarea securității alimentare a țării, inclusiv din punct de vedere al accesibilității economice, în special în cazul în care comerțul internațional nu este afectat de situații de criză [1].

Conform Raportului FAO elaborat în cooperare cu alte agenții ale ONU „The State of Food Security and Nutrition in the World 2021” [4], numărul populației afectate de insecuritate alimentară moderată sau severă în Republica Moldova s-a majorat în perioada 2018-2020 cu cca 300 mii oameni, comparativ cu perioada 2014-2016.

Astfel, pe plan local cca 27,2% din populație este afectată de un nivel moderat sau sever al insecurității alimentare (comparativ cu 19,3% în perioada 2014-2016), dintre care 4,5% din populație este afectată de un nivel sever al insecurității alimentare (comparativ cu 1,6% în perioada 2014-2016), în timp ce media europeană în perioada 2018-2020 a constituit 8,1% comparativ cu 1,3% în perioada 2014-2016.

Securitatea alimentară rămâne o problemă reală pentru circa 10% din populație, care în perioada 2014-2020 s-a aflat în sărăcie extremă, situație care denotă insuficiență de resurse pentru procurarea unui coș alimentar adecvat. În mediul rural riscul de sărăcie extremă este de 4 ori mai mare decât în cel urban. Totodată, cu riscuri majore se confruntă persoanele vârstnice solitare și gospodăriile casnice cu mulți membri, conduse de persoane cu nivele inferioare de studii și a căror principală sursă de venit provine din activitatea agricolă. Creșterea generalizată a prețurilor din anul 2021 și riscurile inflaționiste pun presiuni mari pe bugetele gospodăriilor și amplifică insecuritatea alimentară (Tabelul 1).

În anul 2022, cheltuielile pentru produse alimentare și băuturi nealcoolice ar putea să ajungă la 48,8% din total în gospodăriile casnice rurale și la 41,9 în cele urbane [2].

Tabelul 1. Structura cheltuielilor de consum pentru produsele alimentare a gospodăriilor casnice pe medii de reședință în perioada 2019-2022, %

Destinația cheltuielilor	Rural				Urban			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Cheltuieli de consum, total, MDL	2336	2331	2676	3108	3469	3489	3971	4575
Produse alimentare și băuturi nealcoolice	44,5	47,2	48,3	48,8	36,6	39,8	41,1	41,9

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică [6];

Notă: pentru anul 2022 sunt prognozele autorilor Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”.

Gradul de abordare a temei în literatura științifică. De-a lungul secolelor, omenirea s-a confruntat pe parcursul existenței sale de prea multe ori cu fenomenul complex denumit „război”, i-a cunoscut și îndurat efectele devastatoare și impactul negativ care i-au scris istoria și marcat parcursul. În literatura mondială, din toate timpurile, a fost imortalizată grozăvia acestuia, iar operele elaborate de diferite personalități ale culturii universale rămân martori siguri ai acestui flagel.

Un fenomen atât de frecvent de-a lungul existenței omenirii nu putea să nu fie reflectat în literatură și artă, unica modalitate prin care omul poate imortaliza grozăvia războiului, în speranța că tot el, omul, va învăța din lecțiile trecutului. Însă după cum vedem, omenirea nu și-a învățat lecția.

Un „spectacol” oferit umanității ca o lecție de istorie din care să fie trase învățăminte, dedicat tuturor generațiilor, este surprins pe hârtie sau pânză prin intermediul unor reprezentanți ai culturii ruse precum Vasili Grossman, Lev Tolstoi sau Vasili Vereșciaghin [5].

Gândirea politică în domeniul relațiilor internaționale a fost structurată și dezvoltată de gânditori clasici precum Thomas Hobbes, Immanuel Kant, Jean-Jacques Rousseau, Machiavelli și alții. Filosofia războiului presupune că natura sa este inevitabil și fundamental înclinată către căutarea puterii în raport cu ceilalți și a dominației sale asupra celorlalți, construind o viziune ce conduce către un război al tuturor împotriva tuturor.

În comunicatul de presă al Consiliului Economic și Social European nr. 14/2022 din 24/03/2022, privind războiul din Ucraina și impactul său economic, social și ecologic, membrii acestuia și-au exprimat solidaritatea cu Ucraina și au subliniat rolul societății civile în sprijinirea poporului ucrainean și a refugiaților ucraineni.

În deschiderea dezbaterei, președinta Christa Schweng a subliniat: „Acest război a pus în pericol securitatea și valorile noastre, iar Uniunea Europeană este alături de Ucraina în mod legitim și cu fermitate, răspunzând cu unitate și solidaritate” și a adăugat: „Societatea civilă este unul dintre elementele constitutive ale democrației noastre: în primul rând prin abordarea consecințelor umanitare, economice și sociale ale războiului, dar și demonstrându-și hotărârea de a ajuta poporul ucrainean să susțină valorile europene. Ne transformăm solidaritatea în acțiune, acordând fără ezitare sprijinul nostru pentru Ucraina”.

Comisara pentru afaceri interne, Ylva Johansson, a subliniat rolul extrem de important în utilizarea cunoștințelor pe teren, deoarece Europa a primit, până în prezent, 3,5 milioane de refugiați ucraineni, dintre care 1,8 milioane sunt copii. Solidaritatea fără precedent față de persoanele care fug din calea războiului din Ucraina de care au făcut dovadă organizațiile societății civile, cetățenii și autoritățile a fost remarcabilă.

Raportorii rezoluției au subliniat provocările esențiale cu care se confruntă Europa ca urmare a războiului și au solicitat liderilor Uniunii Europene să ia măsuri, în special în ceea ce privește politica în domeniul migrației, inflația, creșterea prețurilor la energie, asigurarea unui sistem alimentar durabil, reducerea dependențelor și construirea autonomiei strategice și tehnologice a Europei [7].

Scopul cercetării. Scopul studiului este de a analiza impactul acestui război asupra populației și securității alimentarea a țării, punând în evidență necesitățile vitale, dar și felul în care se răspunde noilor provocări și schimbări în sfera socială și economică.

Metodologia cercetării. Lucrarea dată reprezintă un studiu aprofundat al cercetărilor în domeniu, al cadrului legislativ național, al informațiilor statistice furnizate de Biroul Național de Statistică. Prezenta cercetare este, în fond, un studiu analitic descriptiv, de sinteză, tabelar și grafic, care tinde să scoată în evidență impactul major al războiului, în general și rolul acestuia asupra calității vieții populației, inclusiv identificarea unor soluții și stabilirea unor recomandări necesare redresării problemei analizate, în particular.

Rezultate principale. Urmare a începerii războiului la finele lunii februarie, mai multe loturi de mărfuri alimentare, produse de uz fitosanitar și fertilizanți, destinate pieței Republicii Moldova, au fost blocate pe teritoriul statului vecin sau redirecționate spre alte state.

Situația în cauză, imprevizibilă, de altfel, a dus la un șir de probleme, precum imposibilitatea de introducere în țară, la timp, a produselor destinate consumatorului autohton, generând cheltuieli suplimentare agenților economici naționali și determinând nerespectarea termenului de furnizare planificat.

Ucraina fiind al patrulea partener comercial al Republicii Moldova, la capitolul volumului de produse importate, după România, Belarus și Rusia, odată cu izbucnirea conflictului, comerțul acesteia a fost sistat, iar majoritatea dintre cele mai solicitate produse, în special agroalimentare importante de acolo, au fost blocate.

Ca urmare, prețurile medii de consum, de pe piața din Republica Moldova, au început să crească, unele produse sunt expuse riscului de deficit, iar aglomerația după provizii, devine unul dintre subiectele momentului, în rândul oamenilor. Potrivit experților în domeniu, PIB-ul (produșul intern brut) al Republicii Moldova ar putea scădea cu 5% din cauza războiului din țara vecină.

Conflictul în cauză a avut un efect șocant asupra pieței Republicii Moldova din considerentul vecinătății cu Ucraina, cu care are legături economice strânse atât cu aceasta, cât și cu țările implicate în război: Rusia și Belarus. În plus, Ucraina a fost, de fapt, singura țară tranzitată în procesul de export al produselor din Republica Moldova către piețele Comunității Statelor Independente (CSI), dar în acest moment tranzitul prin această țară este practic imposibil.

Pe lângă scăderea veniturilor din export, Moldova se mai confruntă și cu faptul că multe bunuri importate anterior din Ucraina, inclusiv alimente, au încetat a mai fi livrate. Acest lucru a creat panică în rândul consumatorilor și reprezintă un adevărat test pentru Republica Moldova pe termen lung.

Conform datelor statistice, cca 20-22% din totalul importurilor de alimente în Moldova provin din Ucraina, care a fost principalul furnizor de produse alimentare în țara noastră. Printre principalele articole de import care au devenit brusc inaccesibile sau ale căror livrări s-au stopat se numără: produsele lactate, anumite legume, hrana pentru animale, produsele de cofetărie, de panificație și sarea.

Potrivit unui studiu al Organizației pentru Alimentație și Agricultură, Ucraina în ultimii 20 de ani a devenit un producător agricol mare, situându-se printre liderii mondiali la producerea producției cerealiere și culturile tehnice. Dezvoltarea porturilor maritime din Odessa, Nicolaev, Reni a dinamizat exporturile de materii prime agricole către multe regiuni ale lumii. Începând cu anul 2005, Ucraina se află pe poziția de lider în producerea și exportul uleiului de floarea soarelui. În anul 2021 Ucraina a obținut o producție record de ulei de floarea soarelui în mărime de 7,2 mil tone, ceea ce a constituit cu 24% mai mult decât în anul 2020. Drept rezultat, volumul exportului de ulei de floarea soarelui a constituit circa 6,1 mil tone, dintre care circa 32% au fost direcționate către țările Uniunii Europene, 32,5% către India și 15,3% către China. Între anii 2021-2022, Ucraina, împreună cu Federația Rusă au asigurat circa 77% din exporturile mondiale de floarea soarelui, dintre care 48% din volume au fost din Ucraina. La nivel regional Ucraina s-a remarcat ca producător de fructe și legume. Producția medie anuală de fructe este de circa 2,9 mil tone, iar cea de legume – 9,7 mil de tone. Anual pe această piață se importă circa 900 mii tone de fructe și 200 mii tone de legume în stare proaspătă. Exportul anual variază la circa 60 mii tone de fructe și 86 mii tone de legume. Ca producător de grâu, în ultimii ani Ucraina și-a dezvoltat infrastructura de producere a făinii de grâu. În ultimii ani producția a ajuns la cantitatea de circa 2 mil de tone, dintre care spre export este orientată o cantitate de circa 300 mii de tone.

Republica Moldova în ultimii ani și-a dezvoltat relații economice apropiate cu țara vecină, o bună parte din produsele alimentare necesare pentru piața autohtonă fiind importate din aceasta. Spre exemplu, în perioada anilor 2020-2021, agenții economici au importat făină de grâu la nivel de 18% din volumul total de făină ucraineană destinată exportului, astfel Moldova devenind principala țară de destinație a făinii ucrainene. Prin portul ucrainean Reni agenții economici din Republica Moldova exportă cele mai mari cantități de cereale, datorită faptului că infrastructura portuară este dotată pentru încărcarea navelor cu astfel de producție.

Astfel, se constată o dependență majoră și reciprocă a economiei Republicii Moldova de cea a Ucrainei la nivel macro- și micro- economic.

În conformitate cu datele statistice, volumul total al exporturilor moldovenești în 2021 a fost de 3,14 miliarde dolari, din care 466,2 mil dolari sau 14,8% revin țărilor CSI. În contextul războiului, cel mai vulnerabil sector la sistarea exportului spre Ucraina sunt fabricile de vinuri, care exportă lunar produse alcoolice în volum de un milion de dolari sau 12 milioane dolari anual. La fel, sistarea exporturilor va afecta în primul rând agricultorii, care exportă lunar fructe în valoare de 6,5 milioane de dolari sau 77 de milioane de dolari anual, ceea ce reprezintă 33% din toate exporturile spre Federația Rusă.

În 2021, volumul importurilor către Republica Moldova a fost de 7,17 milioane dolari, din care 1,9 milioane dolari (26,5%) revin țărilor CSI, iar din Ucraina – de 667 milioane dolari [3].

Se poate presupune că țara noastră se va confrunta cu o dificultate la anumite produse alimentare. Într-adevăr, produsele din Rusia, Ucraina și Belarus ocupă de multă vreme o pondere semnificativă în comerțul cu produse agro-alimentare. Asta nu înseamnă, însă, că va exista un deficit de astfel de produse, așa cum acestea vor putea fi importate fără probleme din România și alte state europene.

Ucraina rămâne printre principalii parteneri comerciali chiar și în condițiile de război. În perioada ianuarie – iunie a anului curent, valoarea producției importate s-a majorat cu circa 34,4% și se menține la o pondere de 9-10% din valoarea totală a importurilor de mărfuri și servicii în țară (*Tabelul 2*).

Tabelul 2. Dinamica structurii importurilor pe principalele țări de origine, %

Țara	Ianuarie- iunie 2017	Ianuarie- iunie 2018	Ianuarie- iunie 2019	Ianuarie- iunie 2020	Ianuarie- iunie 2021	Ianuarie- iunie 2022
1. România	13,8	14,1	14,2	12,3	12,9	16,2
2. Federația Rusă	12,0	11,8	12,4	12,4	11,5	15,3
3. China	10,1	10,4	9,9	11,0	11,8	9,4
4. Ucraina	10,3	9,4	9,7	9,6	9,0	9,1
5. Turcia	6,7	5,9	6,5	6,8	7,2	7,1
6. Germania	8,0	8,6	8,5	8,3	8,3	6,6
7. Italia	7,1	7,2	7,1	6,7	6,7	5,3
8. Polonia	3,2	3,5	3,3	3,9	3,8	3,3
9. India	0,6	0,5	0,6	0,7	0,7	2,6
10. Franța	2,7	2,8	2,7	2,8	2,6	2,4

Sursa: Biroul Național de Statistică [8].

La per general, produsele de bază importate din Ucraina pe piețele locale au un impact direct asupra securității alimentare a țării și asupra vulnerabilității sociale (*Tabelul 3*).

Tabelul 3. Produse importate din Ucraina cu cea mai mare pondere în cantitatea totală a importurilor

Produsul	Ponderea importului din Ucraina, %	Cantitatea importată, tone
Făină de grâu	60%	12000
Crupe și griș	88%	2447
Sucuri din fructe	26%	341
Carne de bovine congelată	69%	204
Carne și organe comestibile proaspete	53%	6127
Lapte și smântâna din lapte, neconcentrate	33%	7577
Lapte și smântâna din lapte, concentrate	33%	781
Lapte acru, lapte și smântâna covăsite, iaurt, chefir	22%	2086
Unt	79%	3010
Brânză și caș	29%	2178

Sursa: Informație ajustată în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Războiul din Ucraina afectează în mod direct procesele comerciale ale Republicii Moldova cu această țară. În primul rând, o parte din partenerii de afaceri ucraineni nu au posibilitatea de a organiza procesul logistic al comerțului cu partenerii din țara noastră. O parte din exportatorii autohtoni nu-și pot onora obligațiile față de partenerii din țara vecină, deoarece capacitățile de producție au fost distruse, iar altele

nu pot fi valorificate din cauza infrastructurii de transport blocată sau stopată. În esență, războiul duce la încetinirea relațiilor comerciale bilaterale, iar drept urmare se creează deficit la unele categorii și grupe de produse.

Totodată, exportul produselor autohtone către Ucraina și alte țări din regiunea de Est în perioada ianuarie – iulie a anului curent sunt stabile sau chiar se majorează în mărime relativă (*Figura 1*).

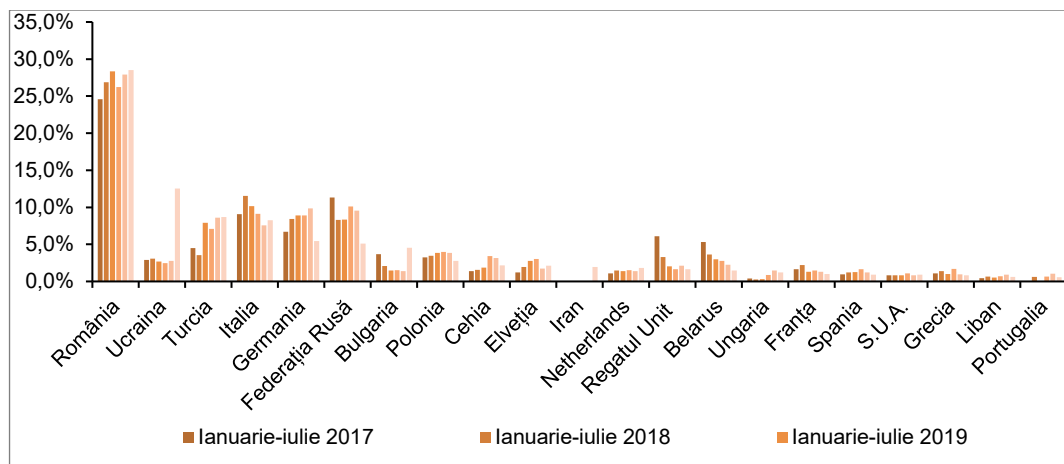

Figura 1. Structura exporturilor pe principalele țări de destinație în perioada ianuarie-iulie, 2017-2022, %

Sursa: Biroul Național de Statistică [9].

Dacă e să analizăm exportul de mărfuri către Ucraina în primul semestru al anului curent, se observă că este într-o majorare de circa 11% față de anul 2021, însă acest fapt se datorează mărfurilor livrate de către agenții economici și instituțiile de stat în perioada de război. În perioadele anterioare, media ponderii exporturilor produselor autohtone către Ucraina a constituit circa 2,7% din valoarea totală.

O problemă majoră a țării în contextul războiului este piața regională a cerealelor și oleaginoaselor, care afectează producătorii și exportatorii de cereale din Republica Moldova. Actualmente în portul Reni, care era până la război preponderent singura destinație a cerealelor din Republica Moldova spre export, se formează cozi imense de camioane cu cereale ucrainene. Exportul cerealelor din Ucraina este un proces prioritar, astfel agenții economici din Moldova sunt nevoiți să aștepte câteodată și zile întregi pentru a putea exporta.

Totodată, având în vedere situația actuală din regiune, inclusiv pe piața produselor de protecție a plantelor și a îngrășămintelor minerale, precum și creșterea semnificativă a prețurilor pentru purtătorii de energie și materiile prime, producătorii agricoli nu pot satisface nevoile piețelor regionale și mondiale, fiind și în imposibilitatea asigurării îngrășămintelor minerale în Republica Moldova.

În scopul soluționării problemelor create de circumstanțele invocate supra, a susținerii agentului economic autohton și în cazul în care produsele ce urmează să intre în țară sunt conforme și corespund tuturor parametrilor de inofensivitate și calitate, Guvernul a operat un șir de modificări și derogări la anumite prevederi ale legislației naționale să fie permisă vămuirea și importul produselor blocate la graniță,

prin eficientizarea certificării producției agricole, însă insistând ca prin prisma facilitării comercializării produselor agricole să fie păstrat echilibrul cu siguranța acestor produse.

Începând cu toamna anului trecut, pentru a asigura securitatea alimentară, Federația Rusă prin Decretul Guvernului nr. 1910 din 3 noiembrie 2021 a introdus restricții cantitative temporare la exportul anumitor tipuri de îngrășăminte, care include nemijlocit și măsuri restrictive pentru tranzitul mărfurilor pe teritoriul Ucrainei. Aceste circumstanțe au dus la imposibilitatea realizării logisticii îngrășămintelor minerale pe rutele tradiționale din teritoriul Republicii Moldova.

Pe lângă situația cauzată de factori, precum seceta, scumpirile input-urilor, lipsa de logistică, diminuarea cererii la anumite produse, amprenta războiului din Ucraina este un factor decisiv în asigurarea pieței cu produse de uz fitosanitar și fertilizanți, fapt demonstrat de datele statistice privind importul acestor produse în anul curent, comparativ cu anii precedenți (*Tabelul 4*).

Tabelul 4. Importurile de fertilizanți în Republica Moldova în ianuarie-martie 2020-2022

Denumirea mărfii	Unitate de măsură	Ianuarie-martie 2020		Ianuarie-martie 2021		Ianuarie-martie 2022	
		Cantitatea	Valoarea, mii dolari SUA	Cantitatea	Valoarea, mii dolari SUA	Cantitatea	Valoarea, mii dolari SUA
Îngrășăminte minerale sau chimice azotate:	kg azot	35042494,88	22153,22	19728196,81	12785,86	15987,97	34626,90
Îngrășăminte minerale sau chimice care conțin două sau trei dintre elemente fertilizante	kg	29663267,09	12436,05	26350867,84	10804,05	18018,38	14359,87
Insecticide, rodenticide, fungicide, erbicide etc.	kg	3190627,10	41511,34	3348084,11	39866,03	2768,45	43607,21

Sursa: Biroul Național de Statistică [10].

În vederea soluționării divergențelor invocate în multiplele adresări din partea importatorilor de produse de uz fitosanitar și fertilizanți și ținând cont de necesitatea stringentă de fertilizanți pentru sectorul agricol, care nemijlocit pot influența asigurarea securității alimentare a țării, Guvernul a solicitat prin canale diplomatice ajutorul și identificarea soluțiilor privind înlăturarea obstacolelor de circulație și traversare a frontierei a loturilor de fertilizanți blocate și a organizat diverse ședințe de lucru cu reprezentanții autorităților centrale și a companiilor importatoare de îngrășăminte minerale, în care mediul de afaceri a manifestat deschidere pentru diversificarea pieței de aprovizionare.

Riscuri. Analizând ultimele evoluții ale pieții interne, cu referire la produsele agricole și alimentare și problemele enumerate mai sus, pot apărea unele riscuri cum ar fi:

- Incapacitatea de a asigura un proces normal de export a produselor agro-alimentare, în special cereale, oleaginoase și fructe;
- Vulnerabilitatea la importul produselor alimentare importate din Ucraina;
- Imposibilitatea producătorilor agricoli autohtoni de a-și recupera investițiile, ca urmare a prețurilor mici și politica promovată de operatorii din Ucraina;
- Pierderi enorme ale producătorilor agricoli, ca rezultat al imposibilității de comercializare a produselor agroalimentare autohtone;
- Incapacitatea producătorilor agricoli autohtoni de a-și onora angajamentele față de impozite și de alte servicii contractate.

Oportunitățile Republicii Moldova în contextul actual. Consecințele războiului asupra infrastructurii de producere, post-recoltare și procesare se resimt puternic pentru partea de sud-est a Ucrainei, principala zonă de producere a legumelor, produselor din lapte, semințelor etero-oleaginoase, care servea, în primul rând, ca sursă de asigurare a pieței locale și pentru export.

Aceste blocaje pe termen mediu și lung, de care este afectată Ucraina pot servi ca oportunități de dezvoltare a sectorului agro-industrial al Republicii Moldova.

Discutarea rezultatelor, concluzii. Declanșarea războiului din Ucraina a afectat puternic economia națională prin scumpirea tuturor produselor agro-alimentare, începând cu martie 2022. Agenții economici au fost nevoiți să reorienteze importurile din alte țări, cu o logistică mai costisitoare, ceea ce s-a răsfrânt foarte mult asupra prețului final de vânzare a produselor pe rafturile supermarketurilor și piețelor din țară. De asemenea, scumpirea prețurilor la produsele agro-alimentare a avut loc și pe fundalul scumpirii combustibilului utilizat pentru transportarea produselor.

Totodată, sporirea rezilienței la transformările ce au loc drept urmare a războiului devine prioritate pentru politicile de stat și anume a dezvoltării continue și într-un mod consolidat a agriculturii și industriei alimentare, realizarea oportunităților apărute fiind imperios necesare.

Dezvoltarea sectorului agroindustrial și sporirea adaptării acestuia la situația creată, prevede în primul rând dezvoltarea infrastructurii pentru producere, post-recoltare și procesare, care este în faza de dezvoltare incipientă și care a fost influențată de prezența materiei prime mai ieftine din Ucraina. La moment au apărut mai multe opțiuni de dezvoltare a sectoarelor agricole și infrastructurii post-recoltare și procesare în Republica Moldova.

Capacitatea Republicii Moldova de a reacționa la riscuri și realizarea unui plan bine gândit de viitor, poate schimba radical importanța sectorului agroindustrial autohton nu doar în contextul intern, dar și pe cel internațional.

Rezultatele cercetării au impus formularea câtorva măsuri de politici recomandate pentru a limita impactul negativ asupra populației și a menține cât de puțin calitatea mai bună a vieții:

Pe termen scurt:

✓ asigurarea sprijinului temporar pentru producători, pentru a stabili stimulente pozitive, de exemplu subvenții ex ante sau scutiri fiscale pentru a îmbunătăți posibilitatea de planificare a producătorilor;

✓ îmbunătățirea infrastructurii logistice (rutiere, feroviare și porturi dunărene), care ar putea reduce o parte din presiunea asupra coridoarelor de transport (de exemplu, îmbunătățiri ale căilor ferate, achiziționarea de vagoane suplimentare), facilitarea investițiilor private în infrastructura logistică, după posibilitate;

✓ costul de finanțare pentru fermieri poate fi redus cu instrumente precum garanții de credit sau subvenții ale dobânzii, de exemplu, instrumentele existente ar putea fi extinse temporar.

Însă, este de menționat faptul că este important să nu se creeze dependență de instrumentele de sprijin, acestea fiind doar un imbold de a evita stagnarea afacerii.

Pe termen lung:

✓ îmbunătățirea și extinderea infrastructurii de irigare, care ar putea reduce vulnerabilitatea la fenomenele naturale imprevizibile;

✓ îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii post-recoltare (depozitare, procesare), care poate oferi fermierilor autohtoni mai multă flexibilitate în reacția la modificările prețurilor internaționale și creșterea marjelor de profit;

✓ concentrarea pe dezvoltarea produselor cu valoare adăugată mai mare, pentru a trece de la exporturile de materie primă la exporturile de produse procesate;

✓ acordarea sprijinului pentru tranziția către sisteme de cultivare rezistente la intemperii climatice (inclusiv servicii de cercetare, educație și extindere).

Impactul crizei cauzate de acest război reprezintă o amenințare pentru economia națională și pentru nivelul de trai al cetățenilor, însă consolidând forțele proprii ale conducerii, ale mediului de afaceri, dar și ale societății, prin evaluarea obiectivă a situației, printr-o planificare corectă, prin elaborarea de politici socio-economice bune și implementarea corespunzătoare a acestora, vom izbuti să nu permitem creșterea nivelului sărăciei și dacă nu vom reuși să îmbunătățim calitatea vieții, cel puțin vom menține un nivel de trai, cât de cât decent.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Strategia securității alimentare a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030, proiect, (<https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-a-proiectului-strategiei-securitatii-alimentare-pentru-anii-2023-2030-incepand-cu-data-de-22072022/9417>);
2. Strategia Națională de Dezvoltare „MOLDOVA 2030, proiect;
3. Anuarul statistic al Republicii Moldova, ediția 2021, <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&id=2193&idc=263>;
4. Raportul FAO elaborat în cooperare cu alte agenții ale ONU „The State of Food Security and Nutrition in the World 2021”, <https://www.fao.org/publications/sofi/2021/en/>;

5. https://www.academia.edu/30816870/R%C4%82ZBOIUL_TEM%C4%82_MAJOR%C4%82_%C3%8EN_LITERATURA_%C8%98I_ARTA_RUS%C4%82_GROSSMAN_TOLSTOI_VERE%C8%98CIAGHIN_;
6. http://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV020/NIV020200.px/table/tableViewLayout1/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774;
7. <https://www.eesc.europa.eu/ro/news-media/press-releases/razboiul-din-ucraina-si-impactul-sau-economic-social-si-ecologic>;
8. <https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>;
9. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7538&parent=0>;
10. https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_21%20EXT_EXT010_serii%20anuale/EXT010900.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.